

nen. De helft hiervan wordt, volgens een vaste verdeelsleutel, aan de provincies ter beschikking gesteld. De provincies zetten ook eigen provinciale middelen in voor de uitvoering van het soortenbeleid. De verdeling van het rijksbudget wordt vastgelegd in een jaarlijks uitvoeringsprogramma. Hierin staat voor welke soorten maatregelen genomen worden, wie daarvoor aan de lat staat, en hoeveel geld daarvoor beschikbaar is. De afspraak is dat 80% van het budget besteed wordt aan soorten van het Meerjarenprogramma en 20% aan provinciale soorten. Voor de Vereniging Platform Soortenbeschermende Organisaties is de subsidieregeling Besluit uitvoering soortenbescherming opgesteld.

In 'Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur' is vastgelegd dat jaarlijks vijf soortbeschermingsplannen worden opgesteld. De planning hiervoor is opgenomen in het Meerjarenprogramma. In het Meerjarenprogramma is ook een planning opgenomen van op te stellen Rode lijsten en de evaluatie van soortbeschermingsplannen. De plannen en lijsten die in een jaar zijn opgesteld worden door de bewindspersoon van het ministerie van LNV gepresenteerd op de jaarlijkse soortendag.

W.K.A.G. Beekelaar is beleidsmedewerker Soortenbescherming bij de directie Natuurbeheer van het ministerie van LNV.

BETERE SOORTBESCHERMING IS ECONOMISCH RELEVANT

B.H. van Leeuwen

Soortbescherming wordt vaak ten onrechte gezien als een als tijdelijke noodzaak als aanvulling op het natuurgebiedenbeleid. Volgens de Raad voor het Landelijk Gebied zullen bepaalde soorten altijd extra bescherming behoeven. Bovendien is het economisch aantrekkelijk om een stevig soortenbeleid te voeren. Dat voorkomt het stilleggen van bouwprojecten en ellenlange juridische procedures. Een pleidooi voor een actiever soortenbeleid.

Algemene soorten worden steeds algemener, zeldzame soorten steeds zeldzamer. Kwetsbare soorten zijn teruggedrongen tot kleine gebieden met lokaal gunstige condities, zowel binnen als buiten natuurgebieden. En ondanks lokale successen van beheer en beleid neemt het aantal planten- en diersoorten nog steeds af. Wel lijkt volgens de Natuurbalans van 2001 de achteruitgang van soorten in snelheid af te nemen. Maar dat wordt eerder veroorzaakt doordat met het verdwijnen van de gevoelige soorten de ongevoelige soorten overblijven, de *die-hards*, dan door succesvol beleid. Grofweg de helft van de relevante soorten komt buiten de ecologische hoofdstructuur voor zodat bescherming van natuurgebieden alleen niet voldoende is. Ook daarbuiten is soortbescherming nodig voor de duurzame instandhouding van een aantal soorten in Nederland. Met de schaarse middelen wordt hard gewerkt aan één van de doelstellingen in de nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur': in 2020 zijn voor alle in 1982 in Nederland voorkomende soorten en populaties de condities voor instandhouding duurzaam aanwezig. Deze feiten zijn gesneden koek in de natuurbescherming.

Nu ook mensen in de knel

Door de afgedwongen toepassing van de Habitatrictlijn is nu ook aan andere maatschappelijke circuits het belang van soortbescherming duidelijk gemaakt. Gedeputeerden voor ruimtelijke ordening, gemeentebesturen en projectontwikkelaars worden nu indringend geconfronteerd met de gevolgen

van verwaarlozing van het soortenbeleid in de afgelopen jaren. Tientallen miljoenen euro's aan subsidies en investeringen zijn misgelopen door conflicten met soortbescherming. De doelstellingen van het soortenbeleid worden in die kringen wél onderschreven maar bij de uitvoering van dit beleid worden vraagtekens gezet. Economische ontwikkeling en soortbescherming hoeven echter geen tegenpolen te zijn indien het soortenbeleid goed gevoerd wordt, schrijft de Raad voor het Landelijk gebied in het onlangs verschenen advies 'Voorkomen is beter... advies over soortenbescherming en economische ontwikkeling'.

Soortenbeleid schoot tekort

De verbijzondering van het natuurbeluid in een apart beleidsveld 'soortenbeleid' werd in 1990 bij het uitbrengen van het Natuurbeleidsplan gezien als tijdelijke noodzaak in aanvulling op het natuurgebiedenbeleid. De verbijzondering heeft geleid tot isolatie en vervolgens tot verwaarlozing, zowel in bestuurlijke en ambtelijke aandacht als in financiële aandacht. Het budget van nog geen twee miljoen euro is veel te laag voor het opstellen van voldoende soortbeschermingsplannen en specifieke soortbeschermende maatregelen. De integratie met ander beleid vindt niet plaats. In het Programma Beheer wordt niet gestuurd op soorten die specifieke bescherming nodig hebben. In het gebiedsgericht beleid, bijvoorbeeld in de reconstructiegebieden wordt soortenbeleid niet meegenomen. Ook de voorlichting over de gevolgen en toepassing van internationale richtlij-

nen is pas vorig jaar, zo'n twintig jaar na het van kracht worden van de richtlijnen, schoorvoetend in gang gezet. Het gebrek aan voorlichting leidt tot een blinde vlek bij het voorbereiden van (bouw)projecten waar het gaat om soorten. Als dan in de fase van uitvoering een soort gevonden wordt en het project wordt stopgezet, haalt dat de krant. En als vervolgens de rechter, bij gebrek aan informatie over de mate van veiligstelling van een soort in Nederland, de wet naar de letter interpreteert, vindt in de media ridiculisering van het soortenbeleid plaats. Niet de gebrekkige voorbereiding van het project en het gebrek aan informatie over verspreiding en mate van veiligstelling van soorten krijgen dan de schuld, maar de aanwezige soort.

Investing in soortenbeleid op peil brengen

Het soortenbeleid zal zich daarom proactiever moeten opstellen. Dat betekent eerste dat er niet pas soortbeschermingsplannen komen als de betreffende soorten al zo goed als uitgestorven zijn. De soortbeschermingsplannen moeten er juist veel eerder zijn. Er moet ook voldoende informatie zijn over het voorkomen en de mate van bescherming van soorten. Alleen dan kan de rechter weten wat de werkelijke betekenis is van een ingreep is voor de duurzame instandhouding van een soort en hij de regelgeving in redelijkheid kan toepassen. En dat geldt dan voor een bouwproject, maar ook voor een beheersingreep!

Verder zijn er kansen te benutten die zich in ander beleid voordoen. Dat kan door het soortenbeleid actief in te brengen met duidelijkheid over te bereiken doelen en te nemen maatregelen. Dat betekent dus ook compensatiegelden inzetten vóórdat een project start en het liefst compensatiegelden van meerdere projecten tegelijk zodat de effectiviteit groter is. Actiever beleid is dus economisch relevant. Als soorten in hun voortbestaan niet bedreigd zijn, ontstaan lokaal geen conflicten tussen economie en soortbescherming. Dan kan 'een paar vierkante meter' wel gemist worden. Maar als je op de letterlijk laatste vierkante meters waar de korenwolf

Een goed soortenbeleid kan voorkomen dat in een laat stadium bouwprojecten op last van de rechter worden stilgelegd. Foto: Lex Broere.

leeft wilt gaan bouwen, is het buigen of barsten.

Dit actiever beleid vergt een schaal-sprong bij de uitvoering van soortenbeleid: een vertienvoudiging van de huidige inzet. Een sterkere inzet van kennisinstituten, overheden en maatschappelijke organisaties, een jaarbudget van twintig miljoen in plaats van twee miljoen euro. Dat lijkt misschien veel, maar is dat in feite niet. Niet binnen het totale budget voor het natuurbeleid en zeker niet in relatie tot de huidige kosten voor de overheid als geheel en voor de samenleving door het stopzetten van economische activiteiten.

Soortenbeleid blijvend beleid

Het soortenbeleid moet dus erkend worden als een blijvend en gelijkwaardig onderdeel van het natuurbeleid en niet als een tijdelijke oplossing in afwachting van het volledig realiseren van de ecologische hoofdstructuur. Soortenbeleid zal altijd nodig blijven naast en in aanvulling op het beleid voor natuurgebieden. Het advies 'Voorkomen is beter...' van de Raad voor het Landelijk Gebied geeft aanbevelingen voor een beter beleid. De staatssecretaris stelt een task-force in om deze aanbevelingen verder uit te werken in concrete activiteiten. Maar de terreinbeheerder hoeft niet te wachten op die task-force. Hij heeft ver-

schillende mogelijkheden om bij te dragen aan het behoud van soorten. Kansenscheppend beheer, OBN-maatregelen, maatwerk voor de plekken waar specifieke soorten voorkomen en het inpassen van soortgerichte regelgeving in de eigen beheerspraktijk hebben al zijn aandacht. De terreinbeheerder draagt ook bij door soortenbelangen in te brengen in discussies over het beheer van het gebied buiten de eigen terreinen, bijvoorbeeld in gebiedsgericht beleid. En zijn contacten met bezoekers van terreinen bieden mogelijkheden om de verkeerde beeldvorming over de Habitat- en Vogelrichtlijn te bespreken. Een intensiever soortenbeleid kan hem daarbij ondersteunen.

B.H. van Leeuwen is plaatsvervangend algemeen secretaris Raad voor het Landelijk Gebied.